

Opinió > Carles Boix | 00:00 h.
08/06/2012

Penjant d'un fil

LA CRISI D'EUROPA

"Mantenir un mercat únic és difícil però possible. Mantenir una unió monetària amb les diferències d'Europa és gairebé impossible"

Carles Boix

Quina és la diferència entre els Estats Units d'Amèrica i la Unió Europea? Els primers són una nació. La segona no. Això només explica la gravetat de la situació actual. Amb la intenció de ser com i competir amb els Estats Units, els polítics europeus van decidir, amb el consentiment dels seus votants, crear un mercat únic als seixantes i, després, als norantes, una unió monetària. Mantenir un mercat únic és difícil però possible. Mantenir una unió monetària amb les diferències d'Europa és, ho estem veient, gairebé impossible.

La unió monetària deixa els estats membres sense capacitat de respondre quan la crisi afecta cada part de manera diferent (com ara mateix). Les devaluacions no són possibles i l'ajust de preus i salaris (per reduir atur) per part dels països no competitius s'han de fer via interna –d'una manera molt dolorosa– sobretot quan la Unió recolza financerament en els països que van bé (Alemanya més tots els seus aliats centre- i nord-europeus) i que no volen més expansió monetària i fiscal.

Hi ha una corrent d'opinió força potent (unànim al sud d'Europa i amb un bon recolzament entre els economistes) que reclama una unió fiscal per superar el tràngol de la crisi. La idea és que, si hi hagués un bon sistema de transferències a nivell continental, els països que van bé ajudarien als països que van malament (i viceversa). I, per tant, la crisi seria, hores d'ara, menor al Sud. I per defensar aquest argument fan referència al cas nordamericà, amb un sistema federal d'assegurança sanitària, subsidis d'atur i pensions i una forta despesa contracíclica aprovada pel Congrés dels Estats Units (el cas més recent: els 800.000 milions de despesa extra aprovats a començaments de l'any 2009).

Aquesta posició és vàlida. Però solament en part. Per diverses raons:

1/ En primer lloc, perquè hi hagi aquesta despesa, ha d'haver-hi un sentiment nacional. Cal que els habitants de Califòrnia acceptin subsidiar l'estat de Florida (i el seu catacraç immobiliari). Això no passa a Europa: els finlandesos no estan disposats a salvar els grecs. (Els europeus fan un paral·lelisme entre la guerra civil americana i les guerres mundials europees i diuen que totes elles van crear una identitat nacional forta a cada continent. La crisi actual ho desmenteix).

2/ En segon lloc, perquè pugui haver-hi unió fiscal, aquest mecanisme (de transferències) ha de ser percebut com una assegurança: avui t'ajudo jo amb l'expectativa que demà tu m'ajudaràs. Si el subsidi és sempre unidireccional, el cost esdevé insuportable econòmicament i psicològicament (l'exemple més proper és Catalunya i Espanya, on el flux sempre ha estat unidireccional).

3/ En tercer lloc, la transferència no pot ser un subsidi permanent que permeti viure la població receptora sense treballar. Fixem-nos que als Estats Units hi ha transferències però les taxes d'atur estatals no es desvien gaire de la taxa nacional. Si es desviessin massa, els estats que funcionen bé es resistirien a continuar pagant. Naturalment, això és així perquè les transferències són específiques (excepte, potser, els subsidis agràries) i perquè la mobilitat laboral interestatal a Amèrica és molt alta: una bona part dels xocs econòmics asimètrics desapareixen com a resultat del moviment d'estat a estat. Per contra, a Europa aquest no és el cas. De fet, no és així ni tan sols a l'Estat espanyol on les taxes provincials d'atur van, de manera sistemàtica, de més del 30 per cent a menys del 10 per cent.

En resum, el meu argument és essencialment polític. Sense nació, no pot haver-hi “solidaritat”. Però, i aquí cal desenvolupar el concepte de solidaritat una mica més. Perquè funcionin, aquests conceptes de nació i de “solidaritat” no poden ser passius. Una obligació “passiva” és aquella que ens força a pagar perquè tots som iguals per decret i perquè ens ha tocat viure en la mateixa gàbia per un atzar incomprensible. Per contra, per poder funcionar, una “solidaritat” acceptable ha de basar-se en normes i expectatives raonables: ha de basar-se en l'expectativa que tothom s'esforçarà, que tothom hi posarà el màxim de la seva part i que no xuclarà de la caixa comuna apel·lant a un principi d'igualtat sense volta ni solta. Una nació (democràtica) només pot existir si els individus exigeixen de si mateixos el que exigeixen dels altres. I, per tant, només quan hi ha aquest comportament és possible una unió fiscal sòlida, funcional, legítima.

A Espanya aquesta forma d'entendre la solidaritat no ha existit mai. A Europa no hi és tampoc. Per això, la meva predicció és que, fins i tot si els polítics europeus aposten per la unió fiscal, aquesta no durarà gaire. Una bona part d'Europa (la que sempre paga) es revoltarà i el somni europeu (que, com a confederació hiperlaxa, és perfecte) patirà les conseqüències d'haver volgut anar m'es enllà del que és raonable i possible.

3 **el nom:** Però l'anàlisi no es pot fer només des del punt de vista europeu...